

De kracht van *samen* zingen 55 jaar HD-koor

1 oktober 2023

Voorgangers: Henk Baars en Gerard Jansen

Welkom en Opening

Lied – Als daar muziek voor is (t. Vasalis, m. Tom Löwenthal)

Inleiding

Wat heerlijk om het koor van de Ekklesia Leiden hier te hebben! Wij waren al eerder bij jullie in Leiden en nu hier bij ons. Het is wat kleiner voor jullie hier, maar met behulp van een computerprogramma wisten we toch precies waar we de stoelen konden plaatsen. Wat we steeds weer ervaren is de wonderlijke werking van muziek en zang. Want de emoties die samenhangen met zingen zijn niet anders uit te drukken dan door het zingen zelf. Het gevoel is precies wat het is, en we horen en voelen wat het is, maar de woorden die we voor emoties hebben schieten eenvoudig tekort. Iedereen hoort steeds iets unieks hoe vaak je een lied ook zingt omdat je het steeds anders ontvangt. Die emoties kunnen je zelfs besmetten. Van een vrolijk lied wordt je vrolijk en van een droevig lied wordt je droevig. Het infecteert je. Het is alsof je in een spiegel kijkt: in of achter de spiegel zie je een ruimte, waarin je je verplaatst en waarin van alles gebeurt. Maar het enige wat er is is een stuk glas. Bij muziek en zang is de spiegel de klank die je met je oren waarneemt, maar wat je doet is je door je bewustzijn te verplaatsen in de muzikale wereld die je met je oren waarneemt. Ze biedt ons de mogelijkheid ons diepste innerlijk in contact te brengen met een wereld die voortdurend veranderd. Spiritueler kan bijna niet.

Gebod: psalm 149 (deels)

Lied – Zing een nieuw lied voor hem (psalm 149 deels, t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Interview met twee leden van het koor

Lied – Wat vrolijk over U geschreven staat (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Lezing – Handelingen 16: 19-26

In het boek Handelingen spreekt Paulus een slavin, die bezeten was door een boze geest, als volgt toe: "Ik beveel je in de naam van Jezus Christus: verlaat haar!" En op datzelfde moment ging de geest uit haar weg.

Toen de eigenaars van de slavin merkten dat ze hun bron van inkomsten kwijt waren, grepen ze Paulus en Silas vast en sleurden hen naar het marktplein, waar ze hen voorleidden aan de stadsbestuurders. Ze zeiden: "Deze mensen brengen onze stad in rep en roer. Het zijn Joden, die een levenswijze verkondigen waarmee wij, als Romeinen, niet mogen instemmen en die we niet in praktijk mogen brengen." Ook de verzamelde menigte keerde zich tegen Paulus en Silas, waarna de stadsbestuurders hun de kleren van het lijf lieten scheuren en bevel gaven hen met stokslagen te straffen. Nadat ze een groot aantal slagen hadden gekregen, werden ze opgesloten in de gevangenis, waar de gevangenenbewaarder opdracht kreeg hen streng te bewaken. Overeenkomstig dit bevel bracht hij hen naar de binnenste kerker en sloot hun voeten in het blok.

Om middernacht waren Paulus en Silas aan het bidden en zongen ze lofliederen voor God. De andere gevangenen luisterden aandachtig naar hen. Plotseling deed zich een hevige aardbeving voor, zodat de gevangenis op haar grondvesten trilde; alle deuren sprongen open en bij iedereen schoten de boeien los.

Lied – En weer zingen – psalm 101 vrij (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Overweging

Praten over zingen. Dat kan eigenlijk niet, maar we gaan het toch doen en dan met de vraag waar heb je het ooit geleerd dat zingen en wat doet het je? Lagere school, basisschool? Wie? Wat was het eerste liedje wat je leerde? Voor mij was het 'Kom mee naar buiten allemaal, dan zoeken wij de wieweal enz'. Maar ook allerlei liedjes in de kerk of thuis. Te lound op de bergen, verscheen in enen grot, of Oh sterre der zee.

En de calvinisten onder ons. Daar ben ik niet zo goed in thuis: Johannes de Heer of Jezus zegt dat Hij hier van ons verwacht dat wij zijn als kaarsjes, brandend in de nacht en Hij wenst dat ieder tot zijn ere schijn' jij in uw klein hoekje en ik in 't mijn

En toch hebben we daar meestal goede herinneringen aan. Ik zie het als ik soms mag voorgaan in het verpleeghuis in Loosduinen. Ik laat dan de oude traditionele liederen zingen, want Oosterhuis is voor de meesten te ver weg. En dan zie je dat ze hun rug rechten, een beetje overeind komen uit hun rolstoelen omdat het meer raakt dan alleen nostalgie. En dan hoop ik maar vurig dat als wij daar ooit terecht komen dat we dan 'Als daar muziek voor is' kunnen zingen. Voor oude mensen die dan niet meer zo krachtig zijn.

Er staat een leuke beschrijving van de geschiedenis in jullie boekje. Wat een tijd al met steeds wisselende perspectieven, waarbij het heel lang mogelijk was het repertoire waarin we ons beoefenen konden zingen, maar helaas door meer orthodoxe richtlijnen in de RK kerk toch weer niet meer. De Haagse Dominicus is een vrij jonge loot aan de stam van basisgroepen in Nederland. Ik vermoed dat de Ekklesia al eerder dat soort keuzen maakte en zeker de Haagse Ekklesia. De ontwikkeling loopt beslist nog niet op zijn einde. Huub Oosterhuis is helaas overleden, maar er is een hele groepering jongere schrijvers en componisten die lustig doorgaan in deze lijn. Of het allemaal houdbaar is voor de toekomst? Aan ons zal het niet liggen.

Het lag ook al niet aan de eerste christenen als we terug in de tijd kijken naar de bijbeltekst. Paulus en Silas waren aan het zingen. Wat ze zongen daar zijn we nooit achter gekomen, maar het waren waarschijnlijk joodse gezangen. En ze moeten buitengewoon krachtig zijn geweest, want plotseling deed zich een aardschok voor die de deuren open liet springen en bij iedereen schoten de boeien los. Ik moest daarbij wel denken aan de geschiedenis van de Scheveningse strafgevangenis of wel het Oranjehotel. In de annalen komt het dikwijls voor dat de gevangenen luid het Wilhelmus en andere vaderlandse liederen begonnen te zingen als ze wisten dat er gevangenen naar het executieveld aan de Waalsdorper vlakte werden gebracht. De bewakers werden dikwijls woedend en riepen om stilte, maar het hielp niks. Steeds luider klonk het Wilhelmus. Niks tegen te doen. Minstens mentaal bevrijdend voor iedereen. Muziekinstrumenten kun je afnemen, maar niet je stem. You are not alone, you are not alone. Of het Dona Nobis Pacem voor de Russische ambassade. Zo werkt de menselijke stem, zo werkt spiritualiteit.

Zingend ga je een verbinding aan met lucht, je adem, je oor, je hele lichaam. Je gaat een verbinding aan met je medezangers en je dirigent en altijd in relatie tot het repertoire. En je treedt in een bijzondere relatie met je luisteraars, muziek voor podium en zaal zoals Bernard Huijbers het ooit verwoordde en de praktijk zoals wij die hier beoefenen. Zingen geeft je richting. Dat voel je beter naarmate je er meer in slaagt alle elementen die je zang vormen, samen te brengen in het instrument van je stem en op de weg die je gaat. Dan pas kunnen de gezongen klanken de tekst doen uitgroeien tot meer dan het woordbeeld alleen. Maar dat betekent voor een koorzanger en ook voor de niet koorzanger nogal wat. Het betekent, staan in de trillende lucht, deze ontvangen, laten binnenkomen, bij jezelf naar binnen luisteren, naar wat jij wilt dat gaat klinken, je levendig voorstellen wat je wilt, de adem haar werk laten doen, de lucht de stem laten aanslaan, je

stembanden op spanning brengen, je kaken ontspannen en klaarzetten, de holtes open zetten om de klank ruimte te geven en te kleuren. En je dan uiteindelijk voegen in je eigen klank en die van anderen. Voor een solo zanger is het allemaal nog een graadje spannender, want zo nu en dan moet iemand dat vanuit het koor doen. En dan ben je de enige die gaat staan, ze kijken allemaal naar je, soms eindeloos gerepeteerd, de tekst geïncorporeerd en dan te bedenken dat het niet om jou gaat maar om het doorgeven wat al eeuwen op die manier gebeurt. Als het zingen wordt tot het 'zingt in mij', dan geeft zingen vorm en gestalte aan je beweegredenen en je emoties, en aan je spirituele weg. Het zegt en zingt jou leven. Het maakt je meer authentiek. Het gaat immers niet alleen om jouw stemgeluid, maar om wat je ten diepste te zeggen hebt. Dan gebeurt zingen aan jou, ondanks jezelf. Dan overkomt je iets bijzonders: dat je uitkomt waar je niet had verwacht: bij je inner voice of je innerlijke stem dan kom je zagezegd op je be-stem-ming (hoor je de stemming in het woord?) op die wijze is zingen transformeren, veranderen. Dat is die veranderkracht in die gevangenis waarin Paulus en Silas zaten en ook de gevangenen in het Oranjehotel en in tal van gevangnissen met politieke gevangenen over de hele wereld met de klopsignalen als teken van leven. Dat innerlijk meebewegen met een ander, dat is een bijzondere manier van verbinding.

Ja , hoe zal ik nu eindigen? Zingend misschien.

Met de eindtune van het laatste programma op de radio iedere dag.(zing maar mee):

Gute Nacht Freunde

Es wird Zeit für mich zu gehn

Was ich noch zu sagen hätte, dauert eine Zigarette

Und ein letztes Glas im Stehn.

Buiten is het 20 graden en binnen zitten wij!

Lied – Een engel met een lied (t. Huub Oosterhuis, m. Henri Heuvelmans)

Voorbeden

Eeuwige,

geraakt door het voorbeeld van uw Zoon Jezus,

durven wij vrijmoedig tot u te bidden:

- Dat zang en muziek ons blijven verbinden, hoe verschillend we ook zijn. Moge dit niet alleen binnen ons eigen koor het geval zijn, maar wereldwijd tussen mensen, volkeren en naties. Dat dit bijdraagt tot het overbruggen van tegenstellingen.
- Dat in het spoor van Huub Oosterhuis, Tom Löwenthal en Antoine Oomen anderen tekst en muziek weten te vinden om onze traditie levend te houden.
- Dat we mogen ervaren dat we met zang en muziek ons verlangen naar een andere, nieuwe wereld kunnen uitzingen.
- Dat mensen de kracht van zingen ontdekken, hun schroom opzij zetten en zich durven invoegen in een groter geheel. Dat ons koor, en ook dat van de Leidse Ekklesia, daardoor nog een lange toekomst gegeven is.
- Dat er altijd plaatsen zijn waar mensen vanuit hun geloof met elkaar kunnen blijven zingen en dat anderen zich daardoor aangesproken zullen voelen.
- Dat mensen die in persoonlijke nood zijn, of getroffen door oorlog en natuurrampen, niet door ons vergeten worden. Dat wij open staan voor hun leed en ons blijven afvragen wat wij voor hen kunnen betekenen; dat wij ook hen die andere, nieuwe wereld toewensen.
- Dat we gehoor vinden voor onze eigen intenties, waarvan er een aantal staan opgeschreven in het intentieboek.

En bidden we een ogenblik in stilte voor de intenties die diep in ons hart leven.

Eeuwige,
U, die Mozes liet weten: “Ik ben degene die er altijd is”,
verhoor onze gebeden en wees ons genadig.
Scheep in ons een hart dat open staat voor uw aanwezigheid,
niet alleen deze dag, maar al onze dagen.
Amen.

Tafellied – Waar vriendschap is en liefde (t. Huub Oosterhuis, m. Tom Löwenthal)

Breken en delen

Lied – Onze Vader verbotgen (t. Huub Oosterhuis, m. Tom Löwenthal)

Zegen

Lied – Die mij droeg (t. Huub Oosterhuis, m. Tom Löwenthal)